

การศึกษาเปรียบเทียบการอธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์ใน คัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรค

A Comparative Study of the Teaching Explanation of Dhutanga on Visuddhimagga and Vimuttimaggā

พระณัฐกิต มหิสรโร

Phra Natthakit Mahissaro

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Wang-noi, PhraNakorn Si Ayutthaya 13170, Thailand.

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งศึกษาการอธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์และเปรียบเทียบการอธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรค โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสารซึ่งศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จากพระไตรปิฎกในคัมภีร์วิสุทธิมรรค และวิมุตติมรรค ตลอดจนถึงข้อมูลทุติยภูมิ แล้วรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า การอธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นผลงานของพระพุทธโฆสาจารย์ อธิบายถึงธุดงค์นั้นเป็นข้อปฏิบัติ 13 ข้อ เพื่อความเป็นผู้มักน้อย เพื่อความสันโดษ เพื่อความขัดเกลากาย เพื่อความสงบ เพื่อความเป็นผู้ไม่สะสม เพื่อความเพียร เพื่อความเป็นผู้เลี้ยงง่าย เพื่อความบริบูรณ์แห่งศีล เพื่อไม่มีโทษ และเพื่อตั้งอยู่ในวงศ์ของพระอริยะผู้หมดจดจากกิเลส คำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิมุตติมรรคเป็นผลงานของพระอุทิศสเถระ อธิบายถึงธุดงค์นั้นเป็นข้อปฏิบัติ 13 ข้อ เพื่อความมักน้อย เพื่อพ้นจากความลัสมสสัย เพื่อกำจัดตัณหา เพื่อความเพียร เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยสิ่งของที่จำเป็นอย่างคุ้มค่า เพื่อไม่รับปัจจัยที่มีการเจาะจง เพื่อความสงบ เพื่อละความยึดมั่นถือมั่น เพื่อรักษาศีลธรรม และเพื่อดำเนินตามแบบแผนของพระอริยะเจ้า

จากการศึกษาการอธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรค พบว่า ทั้งสองคัมภีร์มีทัศนะเหมือนกันตรงที่มุ่งเน้นอธิบายให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับธุดงค์อย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางแห่งการศึกษาเพื่อจะน้อมนำไปปฏิบัติ ส่วนทัศนะที่ต่างกันตรงที่รูปแบบวิธีการอธิบายถึงแม้จะเป็นคำสอนเรื่องเดียวกันแต่การนำเสนอย่อมเป็นอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นๆ

คำสำคัญ: การอธิบาย; คำสอนเรื่องธุดงค์; คัมภีร์วิสุทธิมรรค; คัมภีร์วิมุตติมรรค

Abstract

This paper aims to study the teaching explanation and comparatively study the teaching explanation of Dhutanga on Visuddhimagga and Vimuttimaggā. It is mainly based on documentary approach of research. The data collection has been classified into two sources viz. primary and secondary. The former is mainly derived from Tipitaka with its translations in Thai, and from the Visuddhimagga and Vimuttimaggā Texts, whereas the latter is based on books on Buddhist studies, scholarly articles related to this study. The collected data was made with content-analysis, including comparative approach.

The result of study is found that :- The teaching of Dhutanga on Visuddhimagga is the contribution of Bhaddantācariya Buddhaghosa. He explained about Dhutanga which has 13 ascetic practices consisting of the modest, the contentment, the refinement, the quietness, the notable, the perseverance, the obedience, the well-doing, the flawlessness and the non-defilement. The teaching of Dhutanga on Vimuttimaggā is the contribution of Ven. Upatissa. He explained about Dhutanga which has 13 ascetic practices consisting of the modest, the termination of the doubt, the craving removal, the perseverance, the benefit of living a little, the factor has not been specified, the quietness, the commitment, the morality observance, as to serve the purpose in following the pattern of the noble lords.

For the study of Dhutanga on Visuddhimagga and Vimuttimaggā, it is found out that both scriptures have the same view in focusing on the explanation for learners to gain knowledge and comprehension about Dhutanga clearly. This will lead to the way of studying and induce to practicing. On the contrary, they have different views in explaining the methodological model. Although they have the same teaching subject, the presenting techniques are self-identity.

Keywords: Explanation; The teaching of Dhutanga; Visuddhimagga; Vimuttimaggā

บทนำ

ชาวพุทธในปัจจุบันถือว่าห่างไกลจากพระพุทธศาสนาอย่างมาก เพราะขาดการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ ผู้ที่นับถือบ้างก็เพียงแต่นับถือสืบๆ กันมา บ้างก็ทำไปด้วยความไม่รู้ บ้างก็ทำเพราะคิดเข้าข้างตนเองว่านี่คือ พระพุทธศาสนา จนทำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับคำสอนหลายๆ เรื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ถ้าเราลองมองย้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการรุดงค์ในสังคมไทยปัจจุบัน จะเห็นว่ามียุคที่เห็นด้วยคอยสนับสนุน และยุคที่เห็นต่างคอยคัดค้าน ซึ่งความจริงแล้ว หากเป็นการรุดงค์สมัยพุทธกาล พระมหาเถระที่ได้รับการอนุโมทนา ชื่นชม ยินดี และได้รับการยกย่องสรรเสริญว่าเป็น “ผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในด้านผู้ทรงรุดงค์ และสรรเสริญคุณแห่งรุดงค์” คือ พระมหากัสสปเถระ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ผู้เป็นพระอรหันตสาวกของพระผู้มีพระภาค ปัจจุบันนี้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับคำสอนเรื่องนี้

เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับคำสอนเรื่องนี้ รุดงค์ในภาษาไทย ใช้เรียกพระภิกษุแบกกลดเดินไปตามทาง หรือเข้าป่าไปว่าเดินรุดงค์ หรือออกรุดงค์ โดยการปฏิบัติที่ว่าด้วยการออกเดินทางนั้น เป็นข้อวัตรปฏิบัติพิเศษที่ชื่อว่าโมเนนยปฏิบัติ คือการอยู่เดี่ยวภิกขาจารในที่เดิมซ้ำ อยู่ยาวนานในที่เดิมซ้ำ เพื่อไม่ตัดสินว่าใครดีชั่ว เพื่อไม่พิจารณาว่าสิ่งใดที่โหมยบายประณีต เรียกภิกษุที่ปฏิบัติเช่นนั้นว่าพระรุดงค์ รุดงค์ในภาษาไทยนี้จึงมีความหมายเฉพาะตัวตามประเพณีของพระภิกษุวัดป่าของประเทศไทย

ส่วนในทางพระไตรปิฎกมีการอธิบายมีอยู่ 2 แนวทางด้วยกัน ดังนี้ (1) อธิบายเพื่อความรู้ถูก อธิบายในเรื่องที่ถูกต้องของคำสอนเรื่องรุดงค์ เป็นการอธิบายเพียงสั้นๆ ว่ารุดงค์มีอะไรบ้าง อธิบายเพียงสังเขปยังไม่ลงลึกถึงรายละเอียด ข้อปลีกย่อย เช่น ในเรื่องของวิธีการถือรุดงค์ และเรื่องอื่นๆ อีก เป็นไปได้ว่าปัญหาของคณะสมัยพุทธกาลมีมากไม่จำเป็นต้องอธิบายมาก เพียงประโยคสั้นๆ ก็เข้าใจได้ สามารถรู้ได้ นี่เป็นการอธิบายให้เกิดความรู้เกี่ยวกับรุดงค์ในพระไตรปิฎก (2) อธิบายเพื่อความเข้าใจถูก การอธิบายส่วนใหญ่จะอธิบายเพื่อให้เกิดความสนใจในการถือรุดงค์แก่ผู้ที่มาศึกษา เนื่องจากภิกษุสมัยนั้นต่างก็ถือรุดงค์ทั้งสิ้น โดยถือว่าเป็นการเดินทางหลักคำสอนของพระผู้มีพระภาค ดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ประพฤติตามแบบฉบับของอริยวงศ์ แล้วเป็นการอธิบายเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องรุดงค์เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องที่อยู่คู่กับพระพุทธศาสนาอย่างช้านาน สามารถสร้างศรัทธาความเลื่อมใสแก่ผู้ที่พบเห็น ผู้ใดถือรุดงค์อย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นสมัยของพระพุทธเจ้าพระองค์ใดก็ตาม พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะทรงสรรเสริญ ชื่นชม ยินดี อนุโมทนาทั้งสิ้น แม้สมัยพระผู้มีพระภาคองค์ปัจจุบัน คือ พระสมณโคตมพุทธเจ้า ผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นแบบอย่าง คือ พระมหากัสสปเถระได้รับการยกย่องว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในด้านรุดงค์ นี่เป็นการอธิบายให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับรุดงค์ในพระไตรปิฎก ประเด็นที่สำคัญที่สุดของคำสอนเรื่องรุดงค์เป็นเรื่องของปัญหาเท่านั้น ผู้ที่จะถือรุดงค์ต้องรู้อุปนิสัยตนเองจริงๆ ถือรุดงค์เพื่อที่จะละลายความติดข้องในเรื่องของวัตถุ บำเพ็ญซึ่งความเพียร เห็นคุณค่าของการถือรุดงค์ เห็นโทษของกิเลส ไม่ใช่แค่เรื่องที่จะประพฤติปฏิบัติไปแบบสืบๆ กันมา หรือคิดว่าทำให้ผู้คนมานับถือ จะได้เกิดลาภสักการะต่างๆ

นอกจากนี้ยังมีปรากฏเป็นหลักฐานอยู่อย่างเห็นได้ชัดอีกสองคัมภีร์ด้วยกันที่กล่าวถึงคำสอนเรื่อง รุทงค์ไว้อย่างชัดเจน คือ 1) คัมภีร์วิสุทธิมรรค 2) คัมภีร์วิมุตติมรรค ทั้งสองคัมภีร์เกิดขึ้นคนละสมัย แต่ถือได้ อย่างหนึ่งว่าเป็นคัมภีร์ร่วมสมัย การอธิบายในเนื้อหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ใน คำสอนเรื่องรุทงค์ก็必将มีความแตกต่างกันอยู่บ้างจึงมีความจำเป็นที่ควรทำความเข้าใจอย่างยิ่ง ว่า รุทงค์ แท้จริงแล้วนั้นเป็นอย่างไร ตามพุทธประสงค์ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ อีกทั้งคัมภีร์แต่คัมภีร์ย่อมมีอัต ลักษณะเฉพาะคัมภีร์ก็จะทำให้เรารู้หลักการอธิบายที่สอดแทรกในแต่ละคัมภีร์ แล้วยังเห็นถึงประเด็นการ เปรียบเทียบ เนื่องจากโดยโครงสร้างภาพรวม กล่าวถึงรุทงค์ ไว้ 13 ข้อจึงควรหาความเหมือน และความต่าง ทั้ง 2 คัมภีร์ เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการอธิบายคำสอนเรื่องรุทงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรค
2. เพื่อเปรียบเทียบการอธิบายคำสอนเรื่องรุทงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรค

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบคัมภีร์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ในการศึกษาการอธิบายคำ สอนเรื่องรุทงค์ ไว้ดังนี้ คือ ขอบเขตด้านเอกสาร มุ่งเน้นที่จะศึกษาในพระไตรปิฎก และเน้นที่ 2 คัมภีร์เป็น หลัก คือ 1) คัมภีร์วิสุทธิมรรค แต่งโดยพระพุทธโฆสาจารย์ งานวิจัยนี้ใช้ฉบับ (1) ฉบับการแปลของสภาการ ศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย (2) ฉบับการแปลของสมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นหลัก 2) คัมภีร์วิมุตติมรรค แต่งโดย พระอุปัชฌาย์สเถระ งานวิจัยนี้ใช้ฉบับ การแปลของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) เป็นหลัก ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงการอธิบายคำสอนเรื่องรุทงค์แต่ละคัมภีร์

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยสามารถจัดลำดับการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเอกสาร
 - (1) ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาจาก ในพระไตรปิฎก ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค และในคัมภีร์วิมุตติมรรค ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิของงานวิจัยนี้
 - (2) ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัยนี้ คือ งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัย หนังสือ วารสาร และเอกสารต่างๆ

2. รวบรวมเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ทั้งหมด
3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ความเหมือน และความต่างของการอธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรค
4. สรุปข้อมูลทั้งหมด และรวบรวมนำเสนอผลงานเป็นเล่มงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง องค์คุณเครื่องกำจัดกิเลส และเป็นข้อวัตรปฏิบัติพิเศษ มีอยู่ 13 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อแสดงความแตกต่างกัน โดยมีการสมานทานถือปฏิบัติแต่ละขั้นตามลำดับเพื่อใช้เป็นเครื่องขัดถึงความอดทนที่จะขัดเกลากิเลสของแต่ละบุคคลซึ่งหลากหลาย ในบางครั้งเมื่อผู้ประพฤติไม่สามารถที่จะรักษาดูแลธุดงค์ไว้ได้ ก็สามารถสมานทานแล้วประพฤติใหม่ได้ และเมื่อประพฤติจนเป็นปกติวิสัยแล้ว ย่อมขัดเกลากิเลสอันมีอยู่ในจิตใจ เกิดความสงบทางจิต ไม่สะสมเพิ่มพูนกิเลสอื่นๆ อีกเป็นผู้มีความเพียรสม่ำเสมอ มีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย และได้บรรลุธรรมขั้นสูงเป็นเป้าหมายสูงสุด

วิธีการอธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ไวยากรณ์ที่พระพุทโธสาจารย์ใช้ในการอธิบาย จัดเข้ากับไวยากรณ์ ทั้ง 6 (Wichian Ketpratum, 2014) คือ บรรยายไวยากรณ์ พรรณนาไวยากรณ์ อุปมาไวยากรณ์ สาธกไวยากรณ์ในเชิงรูปธรรม เทศนาไวยากรณ์ อธิบายไวยากรณ์ หลักธรรมที่สอดแทรกที่ใช้อธิบายคำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคมี 5 ประการ คือ ความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความสงัด ความมีญาณปัญญา (Somdej Phrabudhacan (Ac Asabamahathera) (Trans), 2008) และเจตนาที่พระพุทโธสาจารย์แต่งคำสอนเรื่องธุดงค์ไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อความรู้ ความเข้าใจเรื่องธุดงค์อย่างถ่องแท้ เพื่อให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติธุดงค์ที่ถูกต้องอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ทราบผลที่เกิดขึ้นจากการถือธุดงค์ เพื่อให้ทราบจุดประสงค์ที่แท้จริงของการปฏิบัติธุดงค์ เพื่อทดสอบความสามารถของพระพุทโธสาจารย์ (Phra Maha Sayam Ratchawat, 2000)

วิมุตติมรรค (Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) (Trans), 2014) ฉบับภาษาบาลีเป็นผลงานของพระอุปติสสเถระ แต่งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 600 ในสำนักอภัยคีรีวิหาร แต่ต้นฉบับเดิมภาษาบาลีสสูญหายไป ยังเหลือแต่ต้นฉบับภาษาจีนที่พระติปิฎกสังฆปาละแห่งฟูนานแปลถ่ายทอดไว้ในศตวรรษที่ 6 แห่งคริสต์ศักราช ต่อมาใน พ.ศ. 2479 พระเอฮารา เจ้าอาวาสวัดนิคายนิจเรณในญี่ปุ่นร่วมกับพระโสมเถระและพระเขมินทเถระ แปลจากภาษาจีนสู่ภาษาอังกฤษ เผยแพร่เป็นหนังสือ พ.ศ. 2504 เป็นคัมภีร์อรรถกถาชนิดปริกฤษณะ ไม่แตกต่างกับคัมภีร์วิสุทธิมรรค เกิดขึ้นก่อนคัมภีร์วิสุทธิมรรค การอธิบายเนื้อความยังคงเป็นแบบเถรวาทที่อ้างอิงจากพระไตรปิฎก และอรรถกถา ในคัมภีร์วิมุตติมรรค แบ่งออกเป็น 12 บท โดยคำสอนเรื่อง ธุดงค์ อยู่ในบทที่ 3 ชื่อว่า ธุดงค์ปริจเฉท (Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) (Trans), 2014) มี 13 ข้อ คือ

1) ปิงสุกุลิ๊งคะ	2) เตจิวริงคะ	3) ปินทปาดิ๊งคะ
4) สปะทานจาริ๊งคะ	5) เอกาสนิ๊งคะ	6) ปัตตปินทิ๊งคะ
7) ขลุปิงฉาภัตติ๊งคะ	8) อารัญญิ๊งคะ	9) รุกขมูลิ๊งคะ
10) อัฟโภกาสิ๊งคะ	11) โสสานิ๊งคะ	12) ยถาสันถติ๊งคะ
13) เนลัซซิงคะ		

จุดมุ่งหมายของคัมภีร์หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เข้มข้น เป็นการเดินรอยตามพระอรหันต์ มี 13 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อแสดงถึงอริยาบถของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันมีความประพฤติเป็นไปอย่างหลากหลาย โดยมีการสมานทานที่แตกต่างกันตามลักษณะอุปนิสัยของแต่ละบุคคล อันก่อให้เกิดคุณงามความดีแก่บุคคลผู้นั้น ที่ส่อออกมาทางด้านพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต และการใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายสมกับความเป็นผู้เลี้ยงง่าย เมื่อขัดเกลาจิตใจให้เบาบางย่อมเกิดความรู้เท่าทันไม่หลงยึดติดในสิ่งต่างๆ และเจริญรอยตามพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นผู้เข้าถึงสันติสุขอย่างแท้จริง ถึงกระนั้น การปฏิบัติตรงย่อมมีขอบเขตในการควบคุมความประพฤติ

วิธีการอธิบายคำสอนเรื่องจุดมุ่งหมายในคัมภีร์วิมุตติมรรค ถึงแม้ว่าคำสอนจะต่างสำนักกับคัมภีร์วิสุทธิมรรค โวหารที่พระอุปัชฌายะใช้ในการอธิบาย จัดเข้ากับโวหาร ทั้ง 6 คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหารในเชิงนามธรรม เทศนาโวหาร อธิบายโวหาร หลักธรรมที่สอดแทรกที่ใช้อธิบายคำสอนเรื่องจุดมุ่งหมายในคัมภีร์วิมุตติมรรคมี 2 ประการ คือ อโลภะ และอโมหะ (Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) (Trans), 2014) เจตนารมณ์ที่พระอุปัชฌายะแต่งคำสอนเรื่องจุดมุ่งหมายในคัมภีร์วิมุตติมรรคเพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจในคำสอนเรื่องจุดมุ่งหมาย เพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติอย่างแคบ เพื่อให้ทราบถึงอันตสงส์ที่แตกต่างกันที่เกิดขึ้นจากการถือจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ทราบเหตุผลของการปฏิบัติถือจุดมุ่งหมาย เพื่อเผยแพร่คำสอนในภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะแก่การนำไปปฏิบัติได้ทันทีทันใด

ทั้งสอคัมภีร์มีการอธิบายรูปแบบโดยใช้โวหารทั้ง 6 แตกต่างกันในคัมภีร์วิสุทธิมรรคมีการใช้สาธกโวหารในเชิงรูปธรรม เรียกว่า บุคคลาธิษฐาน แต่ในคัมภีร์วิมุตติมรรคอธิบายใช้สาธกโวหารในเชิงนามธรรม เรียกว่า ธรรมาธิษฐาน ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคสงเคราะห์เข้ากับการอธิบายตามหลักธรรมที่เรียกว่า สัทธรรม 3 (Phra Brahmagunabhorn (Bhikkhu P.A. Payutto), 2015) ประกอบไปด้วย ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ โดยเริ่มต้นอธิบายเป็นขั้นตอน จากขั้นปริยัติศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย นำไปสู่ขั้นปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติจุดมุ่งหมาย และขั้นปฏิบัติเป็นการชี้แจงอันตสงส์แห่งการรักษาคำสอน ในคัมภีร์วิมุตติมรรคสงเคราะห์เข้ากับการอธิบายตามหลักธรรมที่เรียกว่า อริยสัจ 4 (Phra Brahmagunabhorn (Bhikkhu P.A. Payutto), 2015) ประกอบไปด้วยโดย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เริ่มต้นอธิบายแบบชักจูงตามแนวเหตุ และผล ตั้งเป็นคำถามในการอธิบายพร้อมคำตอบ คือ จุดมุ่งหมายเป็นอย่างไรเทียบเคียงกับทุกข์ ทำไมต้องรักษาคำสอนเทียบเคียงกับสมุทัย อะไรเป็นผลของการรักษาคำสอนเทียบเคียงกับนิโรธ และวิธีการรักษาคำสอนเทียบเคียงกับมรรค ประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งสอคัมภีร์เมื่อศึกษาแล้วหลักธรรมที่สอดแทรกในคัมภีร์ที่เหมือนกัน คือ อโลภะ และ อโมหะ แตกต่างกันในคัมภีร์วิสุทธิมรรคมีการอธิบายหลักธรรมขยายเพิ่มเติมไปถึง 5 ประการ คือ ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความสงัด ความมีญาณปัญญา ประเด็นการวิเคราะห์

เจตนารมณ์ในการแต่ง ทั้งสองคัมภีร์เมื่อศึกษาแล้วย่อมรู้ว่าเจตนารมณ์ในการแต่งคำสอนเรื่องธุดงค์ เพื่อความรู้ ความเข้าใจเรื่องธุดงค์ เพื่อให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติธุดงค์ที่ถูกต้อง เพื่อให้ทราบผลที่เกิดขึ้นจากการถือธุดงค์ และเพื่อให้ทราบจุดประสงค์ที่แท้จริงของการปฏิบัติธุดงค์ แตกต่างกันในคัมภีร์วิสุทธิมรรคเมื่อศึกษาถึงประวัติของคัมภีร์มูลเหตุแห่งการแต่งจริงๆ มาจากการที่คณะสงฆ์ต้องการทดสอบความรู้ของพระพุทธโฆสจารย์ ในคัมภีร์วิมุตติมรรคเมื่อศึกษาถึงประวัติของคัมภีร์ข้อมูลหลักฐานมีน้อยมากจำเป็นที่จะต้องศึกษาเนื้อหาในคัมภีร์โดยตรง อาจกล่าวได้ว่าการแต่งคัมภีร์นั้นเพื่อเผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนาให้มีความกว้างขวางโดยใช้ภาษาง่ายๆ สั้นกระชับ ชัดเจน เน้นวิธีการปฏิบัติ อีกทั้งการอธิบายรายละเอียดการปฏิบัติธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคอธิบายอย่างกว้างขวาง 3 ลำดับขั้น พุทธบริษัทสามารถปฏิบัติได้แต่ในคัมภีร์วิมุตติมรรคอธิบายเพียงขั้นเดียว และเน้นย้ำเป็นเพียงการปฏิบัติของภิกษุ

บทสรุป

เมื่อศึกษาประเด็นต่างๆ แล้วย่อมเกิดความรู้และความเข้าใจต่อทั้งสองคัมภีร์ที่ต่างกัน อาจคิดว่าเป็นคัมภีร์เดียวกัน แท้จริงไม่ใช่ หรืออาจคิดว่าคัมภีร์วิสุทธิมรรคเป็นของพระพุทธศาสนาเถรวาท คัมภีร์วิมุตติมรรคเป็นของพระพุทธศาสนาฝ่ายนิกาย แต่จากหลักฐานทางประวัติก็มีได้ระบุไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด ทั้งสองคัมภีร์ก็ยังคงสอดคล้องกับพระไตรปิฎก สำคัญที่สุดคือคำสอนแม้จะเป็นเรื่องเดียวกัน กลับมีมุมมองที่แตกต่าง เพราะเหตุว่าการเผยแพร่ของทั้งสองคัมภีร์มีกลุ่มเป้าหมายต่างกัน ซึ่งการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรคย่อมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น เพราะเหตุว่าเมื่อเทียบเคียงทั้งสองคัมภีร์กับพระไตรปิฎกก็มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน มีเนื้อความส่งเสริมซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจน คัมภีร์พระไตรปิฎกเปรียบเสมือนตัวนก คัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรคเปรียบเสมือนปีกนก นกจะบินด้วยวิธีการอาศัยปีกฉันใด คำสอนทางพระพุทธศาสนาจะเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางก็ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้ด้วยฉันนั้นแสดงถึงความสำคัญอย่างสูงยิ่ง นอกจากนี้ยังเห็นถึงปัญหาในปัจจุบัน ทั้งที่คำสอนเรื่องธุดงค์มีคุณค่าอันยิ่งใหญ่ แต่การนำมาประพฤติปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องมีน้อยมาก เพราะเหตุว่า

1. วัตถุประสงค์การบวช จุดเริ่มต้นการเข้ามาสู่พระพุทธศาสนาทุกคนล้วนแตกต่างกัน จึงทำให้มีปฏิภาณในการดำเนินชีวิตก็แตกต่างกันไป
2. ขาดการศึกษา เมื่อเข้ามาสู่พระพุทธศาสนาก็ขาดการศึกษาอย่างถูกต้อง ขาดผู้รู้ที่จะแนะนำสั่งสอน ส่วนใหญ่ดำเนินตามความคิดพื้นฐานเดิมของตน
3. อุปนิสัย เป็นทุนเดิมที่ติดตัวมาตั้งแต่อดีตชาติที่สั่งสมมามีอุปนิสัยที่แตกต่างกันไป
4. สภาพแวดล้อมปัจจุบัน สังคมไทยยังขาดความกระจำเกี่ยวกับการธุดงค์ในสังคมไทย เช่น พระสงฆ์เดินป่าหรือเดินบนดอกดาวเรือง จัดเป็นวิธีการธุดงค์ที่ถูกต้องตามหลักของชาวพุทธหรือไม่ ซึ่งในวิธานิพนธ์เล่มนี้ให้คำตอบกับประเด็นดังกล่าวได้พอสมควร แต่ยังคงศึกษาในเชิงลึกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดตั้งศูนย์ศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้องให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อความรู้ ความเข้าใจ
2. คำสอนเรื่องธุดงค์ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรคจะเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ผู้ศึกษา และปฏิบัติ เพราะเหตุว่าการอธิบายนั้นไม่ขัดต่อพระไตรปิฎกแต่เพียงอธิบายเพิ่มเติมให้เกิดความชัดเจนกับบุคคลรุ่นหลัง

ข้อเสนอแนะเพื่อการทําวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการทําวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบคำสอนเรื่องธุดงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน”
2. ควรมีการทําวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบคำสอนเรื่องธุดงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู”

References

- Bhikkhu Ñāóamoli (Trans). (1991). *The Path of Purification*. Colombo : Samayawardana Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka : Thai Version*. Bangkok: MCU Press.
- Mahamakut Buddhist University's council (1992). *VISUDDHIMAGGA sector 1 section 1*. Bangkok : Mahamakut Buddhist University Press.
- Phra Brahmagunabhorn (Bhikkhu P.A. Payutto). (2015). *Dictionary of Buddhism*. (31th ed.). Bangkok : Phali Tham Press.
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) (Trans). (2014). *VIMUTTAMAGGA*. (9th ed.). Bangkok : Siam Press.
- Phra Maha Sayam Ratchawat. (2000). *A comparative study of the Traisikkha in Visuddhimagga and Vimuttimaggā*. Master of Arts. Faculty of Graduate Studies : Mahidol University Press.

The Rev.N.R.M.Ehara Soma Thera and Kheminda Thera (Trans). (1961). *The Path of Freedom*. Colombo : The Saman Press.

Somdej Phrabudhacan (Ac Asabamahathera) (Trans). (2008). *VISUDDHIMAGGA*. (9th ed.). Bangkok : Thanapres Press.

Wichian Ketpratum. (2014). *Grammar's Thai*. Bangkok : Por. Sor. Pattana Ltd Press.